

УДК 334.012.64:338.24:330.34

DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/39.2>**Куцик П.О.**доктор економічних наук, професор, ректор
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5795-9704>**Коваль П.М.**аспірант
Львівський торговельно-економічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-5257-2541>

РОЗВИТОК СЕКТОРУ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА УКРАЇНИ: СТРУКТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТА МАКРОЕКОНОМІЧНІ ЕФЕКТИ

У статті досліджується розвиток сектору малого та середнього підприємництва (МСП) в Україні з урахуванням структурних трансформацій та макроекономічних ефектів. Встановлено, що попри значний потенціал зростання та можливості для активного розвитку, сектор демонструє обмежену здатність нарощувати конкурентний потенціал і недостатньо ефективно використовує наявні ресурси. Аналіз базисних показників засвідчив про негативні тенденції у секторі МСП України, що посилюлися з початком повномасштабної війни, зокрема скорочення кількості малих підприємств на 23,8 % та середніх – на 20,5 % у 2020–2024 рр. Водночас кількість фізичних осіб-підприємців зростає на 4,0 % у зв'язку з необхідністю вимушеної самозайнятості частини населення та внутрішньою трудовою міграцією. Встановлено, що динаміка зайнятості характеризується періодами відновлення з подальшим значним скороченнями під впливом кризових явищ, особливо у 2014 та 2022 рр., а найм працівників фізичними особами-підприємцями зменшився до 32 % з початку війни. Обсяг реалізованої продукції сектору МСП зріс у 2023–2024 рр., однак інфляція перевищує темпи зростання, що свідчить про структурну неефективність та обмеженість ресурсного забезпечення. Зроблено висновок, що сектор МСП зберігає значний макроекономічний вплив, забезпечуючи 55–70 % ВВП та підтримуючи стабільність внутрішнього ринку. Водночас мікробізнес та фізичні особи-підприємці стикаються з обмеженнями організаційного, ресурсного та кадрового характеру, що не дозволяє створювати нові робочі місця, масштабувати бізнес та активно впроваджувати інновації. Результати проведеного дослідження підкреслюють необхідність реалізації цільової державної політики для усунення структурних дисбалансів, підвищення конкурентоспроможності та забезпечення стійкого розвитку сектору МСП в післявоєнний період. Ідентифіковано ключові напрями та інструментарій державної регуляторної підтримки з метою збереження кадрового потенціалу, зниження фінансових ризиків та недопущення системно-структурних та інституційно-організаційних деформацій сектору МСП.

Ключові слова: сектор малого та середнього підприємництва, мікробізнес, фізичні особи-підприємці, структурні трансформації, зайнятість населення, обсяг реалізованої продукції, додана вартість, конкурентний потенціал, воєнні виклики.

Постановка проблеми. Економіка України функціонує в умовах повномасштабної війни, що супроводжується суттєвими втратами виробничого, трудового та інфраструктурного потенціалу, порушенням логістичних зв'язків, зниженням інвестиційної активності та посиленням соціально-економічних дисбалансів. За таких обставин для збереження макроекономічної стабільності та забезпечення стійкості національної господарської системи особливої ваги набуває максимально ефективне використання наявного ресурсного потенціалу країни. Йдеться не лише про фінансові чи матеріальні ресурси, а й про людський капітал, підприємницьку ініціативу, інноваційні можливості та управлінські компетенції.

У цьому контексті зростає потреба в якісному управлінні розвитком галузей і секторів, які формують базис господарського комплексу держави та забезпечують відтворювальні процеси. Сектор МСП є ключовим елементом економічної системи Укра-

їни, оскільки акумулює значну частку суб'єктів господарювання, формує вагомий внесок у створення доданої вартості та ВВП, забезпечує зайнятість населення і виступає важливим інструментом соціальної стабілізації.

В умовах воєнних викликів саме сектор МСП демонструє найбільшу чутливість до кризових явищ, але водночас володіє значним потенціалом гнучкої адаптації та швидкого відновлення. Дослідження його структурних трансформацій, змін у зайнятості, динаміці реалізації продукції та внеску в макроекономічні показники дозволяє оцінити реальний стан національної економіки, визначити наявні дисбаланси та обґрунтувати пріоритетні напрями державної політики підтримки підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток МСП в Україні привертає значну увагу дослідників, оскільки такий сектор є важливим драйвером економічної стійкості та регіонального розвитку.

© Куцик П.О., Коваль П.М., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Так, З. Варналій та інші підкреслюють, що стимулювання малого підприємництва на сільських територіях через державну політику подолання диспропорцій сприяє збереженню економічної безпеки країни [1, с. 5–9]. Натомість Т. Васильців та Р. Лупак наголошують, що розвиток МСП у гірських районах безпосередньо визначає рівень міграційну активність населення [2, с. 49–59]. Н. Ліба та Ю. Котубей надають увагу ролі МСП як ключового чинника післявоєнної трансформації економіки і забезпечення регіональної стійкості [3].

Відомо, що одним із центральних напрямів досліджень сектору МСП є забезпечення його фінансово-економічної безпеки та високих темпів розвитку. Так, Т. Васильців та ін. аналізують проблемні аспекти фінансової стабільності суб'єктів МСП та окреслюють засоби її зміцнення [4, с. 49–55], тоді як П. Куцик узагальнює пріоритети розвитку малого і середнього бізнесу на національному рівні [5, с. 7–14]. В. Ключковська та ін. розширюють цю перспективу, розглядаючи макроекономічні аспекти відновлення функціонування МСП у контексті повоєнної відбудови, що підкреслює взаємозв'язок між державними заходами та економічними ефектами [6, с. 89–98].

Важливим є також аналіз детермінант розвитку МСП, включно з управлінськими, податковими та технологічними факторами. Так, О. Безсмертна та А. Дибала досліджують ключові детермінанти, що впливають на ефективність функціонування сектору МСП [7, с. 54–60], а Я. Сало та ін. застосовують PEST-аналіз для комплексного оцінювання зовнішніх і внутрішніх факторів його розвитку [8]. Натомість І. Гнатенко, В. Марченко та Д. Харитоненко моделюють сценарії стійкого розвитку сектору МСП у контексті глобалізації та діджиталізації [9, с. 20–25; 10, с. 81–88], тоді як О. Андронік підкреслює значення податкової політики для стимулювання стабільного функціонування і стійкого його розвитку [11, с. 154–154]. В. Мареніченко та Н. Підлепян додають, що ефективне публічне управління малим і середнім бізнесом є ключовим для розвитку економіки та людського потенціалу [12, с. 29–35]. Не менш важливим є вивчення державного регулювання та міжнародного досвіду підтримки МСП, зокрема О. Деренько узагальнює відомі практики регуляторної політики в контексті забезпечення розвитку малого і середнього бізнесу [13, с. 97–104].

Відтак, сучасні дослідження створюють цілісну картину розвитку МСП в Україні, поєднуючи аналіз регіональних трансформацій, фінансово-економічної безпеки, детермінант розвитку та ролі державної політики, що дозволяє оцінити як структурні зміни в секторі, так і їх макроекономічні ефекти.

Постановка завдання. Метою статті є комплексний аналіз розвитку сектору МСП України, виявлення структурних трансформацій у його функціонуванні та оцінювання їх макроекономічних ефектів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Попри наявні переваги та можливості для активного зростання, сектор МСП в Україні нездатний стабільно нарощувати конкурентний потенціал і недостатньою мірою використовує власні ресурси. Такий висновок підтверджується низкою негативних

тенденцій, які суттєво посилюються з початку повномасштабної війни (табл. 1).

Так, потрібно відмітити значне скорочення кількості суб'єктів господарювання, передусім юридичних осіб – упродовж 2020–2024 р. на 23,8 % малих підприємств та 20,5 % середніх підприємств. Натомість сформувалася позитивна динаміка серед фізичних осіб-підприємців, кількість яких збільшилась на 4,0 % за цей самий період, що значною мірою пов'язано з вимушеним переходом частини зайнятого населення до самозайнятості, при цьому, більшість з яких була вимушена змінити постійне місце перебування.

Примітно, що проблема сповільнення ділової активності населення у секторі МСП залишається вже протягом тривалого часу, а з початком війни така ситуація лише поглибилася. Якщо у 2010 р. в Україні налічувалося 21,0 тис. середніх підприємств, то до 2024 р. їх кількість зменшилась на 33,3 % або 7,0 тис. од. При цьому значний спад розпочався з початком збройної агресії РФ у 2014 р., що спричинило в цьому році порівняно з попереднім зменшення кількості середніх підприємств на 15,9 %, а малих – 13,2 %.

Негативні зрушення спостерігаються і в динаміці зайнятості населення у вітчизняному секторі МСП. Ключовим початком цього стали події 2014 р. і лише впродовж цього року кількість зайнятих працівників у середніх підприємствах зменшилась на 10,5 %, а у малих – на 16,1 %. Втім, у секторі МСП вдалося відновити кадровий потенціал, зокрема починаючи з 2018 р. і до початку 2022 р. у середньому щорічно кількість зайнятих зростала більш ніж на 5,0 %. Із початком повномасштабного воєнного вторгнення негативна динаміка знову відновила, і на початку 2025 р. у секторі МСП було зайнято 6,89 млн осіб, що на 0,47 млн осіб або 6,4 % менше порівняно з 2021 р., та на 1,48 млн осіб або 17,7 % – порівняно з 2010 р.

Подібні ознаки у секторі МСП є характерними і для найму працівників, які змінювалися залежно від макроекономічної ситуації в країні та здатності економіки адаптуватися до нових викликів і шоків. Потрібно відмітити значні темпи скорочення найму працівників серед фізичних осіб-підприємців сектору, які в кризові періоди для стабілізації фінансово-економічного стану переходили на модель самостійного заміщення звільнених осіб. Так, у 2024 р. фізичними-особами підприємцями було найнято 765,3 тис. осіб, що на 193,8 тис. осіб або 20,2 % менше, ніж у 2021 р. Лише з початку війни ними скоротилася інтенсивність найму працівників на 32,2 % і хоча в наступних роках спадна тенденція призупинилася, але відновити довоєнні показники досі не вдалося.

Примітно, що змінюється динаміка реалізації продукції у секторі МСП – починаючи з 2023 р. показник перевищує довоєнні значення. Так, у 2024 р. підприємства сектору реалізували продукції на 16,6 % більше порівняно з 2021 р. Втім, такі зміни ймовірно обумовлені радше впливом макроекономічних факторів, а не суттєвим покращенням ефективності ресурсного забезпечення самих підприємств. Одним із підтверджень є те, що інфляція випереджає темпи реалізації продукції суб'єктами сектора МСП на 3,4 %.

Подібні характеристики чітко прослідковуються за усіма зазначеними показниками у секторі мікропідприємництва, що відображено на рис. 1.

Таблиця 1 – Базисні показники розвитку сектору МСП в Україні у 2010–2024 рр.

Показ-ники	Роки														
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
<i>Кількість діючих суб'єктів господарювання, тис. од.</i>															
підприємства															
– середні	21,0	20,8	20,2	18,9	15,9	15,2	14,8	14,9	16,1	17,8	17,6	17,5	14,8	14,1	14,0
– малі	357,2	354,3	344,0	373,8	324,6	327,8	291,2	322,9	339,4	362,3	355,7	352,7	246,6	293,3	271,0
фізичні особи-підприємці															
– середні	0,36	0,31	0,36	0,35	0,71	0,31	0,28	0,32	0,42	0,38	0,34	0,31	0,25	0,23	0,19
– малі	1804,8	1325,6	1234,8	1328,4	1590,4	1630,6	1558,9	1466,5	1483,3	1560,7	1599,4	1585,1	1470,3	1605,1	1663,6
<i>Кількість діючих суб'єктів господарювання на 10 тис. осіб наявного населення, од.</i>															
підприємства															
– середні	5	5	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	...	...	...
– малі	78	77	76	82	76	77	68	76	80	86	85	85	...	...	...
фізичні особи-підприємці															
– середні	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	...	...	...
– малі	394	290	271	292	370	381	365	345	351	371	383	383	...	...	...
<i>Кількість зайнятих працівників, тис. осіб</i>															
підприємства															
– середні	3393.3	3252.6	3144.2	3012.1	2696.5	2604.7	2622.8	2593.1	2744.2	3052.6	3088.4	2967.8	2582.8	2336.3	2293.0
– малі	2164.6	2091.5	2051.3	2010.7	1686.9	1576.4	1591.7	1658.9	1641.0	1746.6	1703.1	1775.2	1429.7	1391.9	2164.6
фізичні особи-підприємці															
– середні	20.5	20.9	44.0	42.1	69.9	28.0	27.1	30.7	40.3	37.1	34.8	32.0	27.3	23.5	19.7
– малі	2794.0	2350.5	2233.9	2280.5	2428.3	2262.3	2280.1	2297.4	2532.7	2573.2	2531.0	2512.5	2092.7	2346.0	2409.4
<i>Кількість найманих працівників, тис. осіб</i>															
підприємства															
– середні	3392.4	3251.6	3141.9	3010.1	2694.9	2603.2	2621.4	2591.3	2742.5	3050.3	3086.9	2966.5	2581.5	2335.3	2292.1
– малі	2043.7	2011.8	1951.6	1891.8	1583.0	1466.3	1505.9	1562.4	1553.8	1583.3	1626.9	1674.5	1383.7	1311.0	1315.6
фізичні особи-підприємці															
– середні	20.1	20.7	43.6	41.7	69.2	27.7	26.8	30.4	39.9	36.7	34.5	31.7	27.1	23.3	19.5
– малі	989.3	1024.8	999.1	952.1	837.8	631.8	721.2	830.9	1049.4	1012.5	931.5	927.4	622.3	740.8	745.8
<i>Обсяг реалізованої продукції (товарів, послуг), млрд грн</i>															
підприємства															
– середні	1396,4	1607,6	1769,4	1662,6	1723,2	2168,8	2668,7	3296,4	3924,1	4168,4	4359,4	5900,1	4906,8	5990,5	7083,8
– малі	568,3	607,8	672,7	670,3	705	937,1	1177,4	1482	1766,2	1839,9	2064,1	2576,4	2101,9	2668,9	2802,8
фізичні особи-підприємці															
– середні	19,5	11,2	13	20,8	12,7	15,6	14,6	18,5	30	26	25,3	31,8	31,8	42,2	43,9
– малі	210,9	200	243,6	263,5	276,3	381,9	474,6	585,8	730,8	858,3	987,1	1341,2	55,1	76,4	96,9

Джерело: складено за [14]

Відомо, що малий бізнес один з найменших реагує на кризові явища, і за відсутності достатнього потенціалу для гнучкої адаптації кількість та показники діяльності таких суб'єктів суттєво зменшуються. Лише у період політичної та економічної кризи 2013-2016 рр. кількість мікропідприємств зменшилася на 22,2 %. Початок війни позначився ще більшим скороченням показника – у 2022 р. порівняно з 2021 р. на 32,3 %.

Примітно, що численні структурні дисбаланси в економіці України лише посилюють дестабілізаційний вплив війни на діяльність мікропідприємств і стали тригером інших негативних зрушень у секторі. Так, суттєвий вплив має демографічна криза, що позначилася на якості робочої сили та у окремих напрямках підприємницької діяльності призвела до критичного скорочення пропозиції праці. Як наслідок, у мікропідприємствах відбулося значне зменшення кількості зайнятих працівників, зокрема у 2022 р. становило 24,9 % порівняно з попереднім періодом. За аналогіч-

ним сценарієм відбуваються трансформації у політиці найму працівників, кількість яких у мікропідприємствах за 2010-2015 рр. та 2021-2024 рр. інтенсивно скорочувалася (майже на 20,0 %). Як наслідок, суб'єкти мікропідприємництва були змушені оптимізувати витрати на персонал, переглядати підходи до залучення нових працівників та вдаватися до гнучких форм зайнятості.

Інтенсивне скорочення кількості суб'єктів господарювання, що одночасно спричинило зниження рівня зайнятості у секторі мікропідприємництва та посилення такої динаміки під впливом кризових явищ, призвело також до погіршення їхньої ділової активності та зниження обсягів реалізованої продукції. Зокрема, у 2022 р. показник у суб'єктів мікропідприємництва зменшився більше ніж на 90,0 %. Відповідні зміни суттєво обмежують економічний потенціал мікропідприємництва та його здатність до швидкого відновлення у післявоєнному періоді глибоких структурних зру-

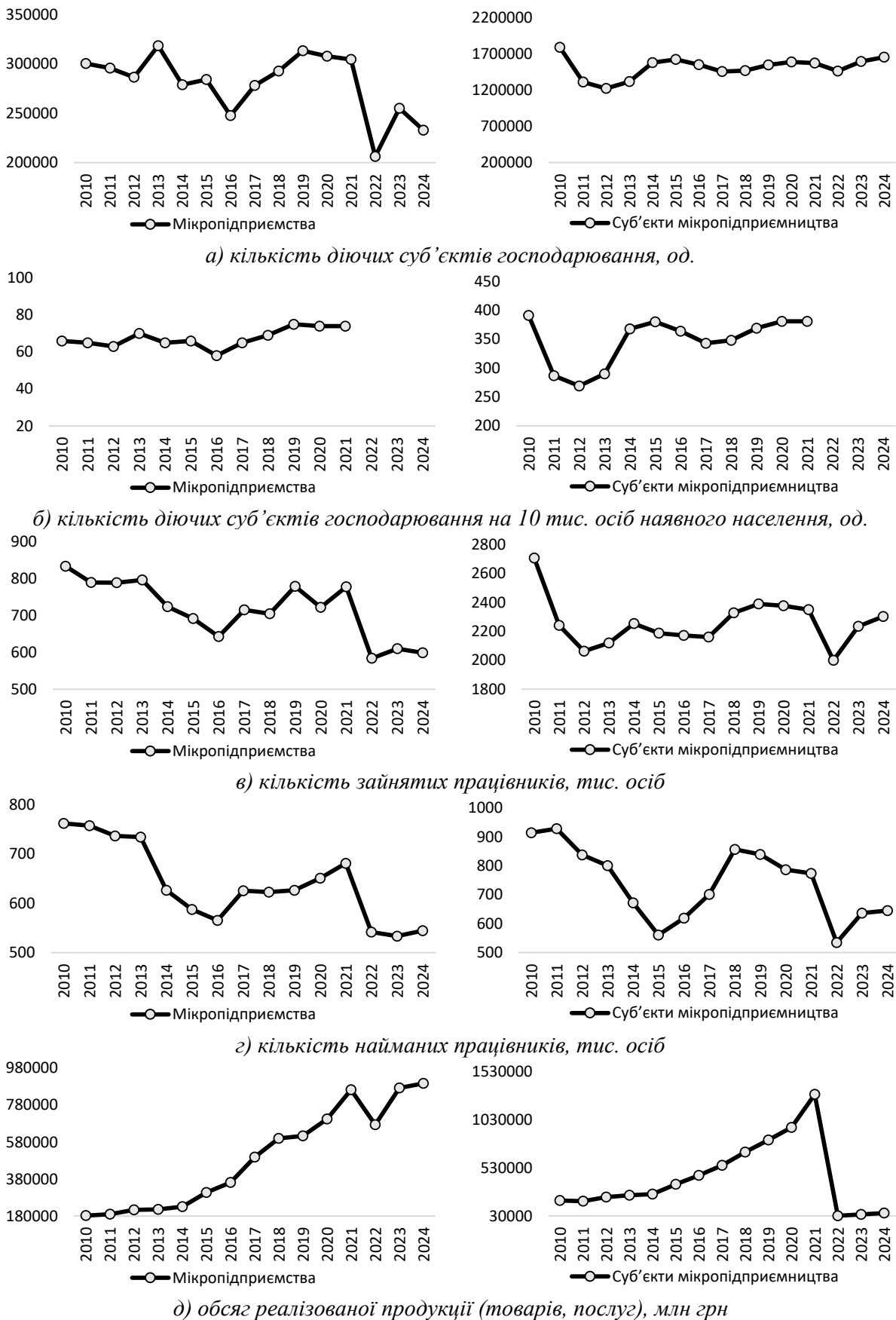

Рисунок 1 – Базисні показники розвитку мікропідприємництва в Україні у 2010–2024 рр.

Джерело: складено за [14]

шень. Хоча низка показників підтверджує значні можливості сектору МСП щодо забезпечення макроекономічного розвитку за таких викликів і шоків (рис. 2).

Попри дестабілізаційний стан вітчизняного сектору МСП, зберігається його значний вплив на соціально-економічний розвиток країни, що підтверджу-

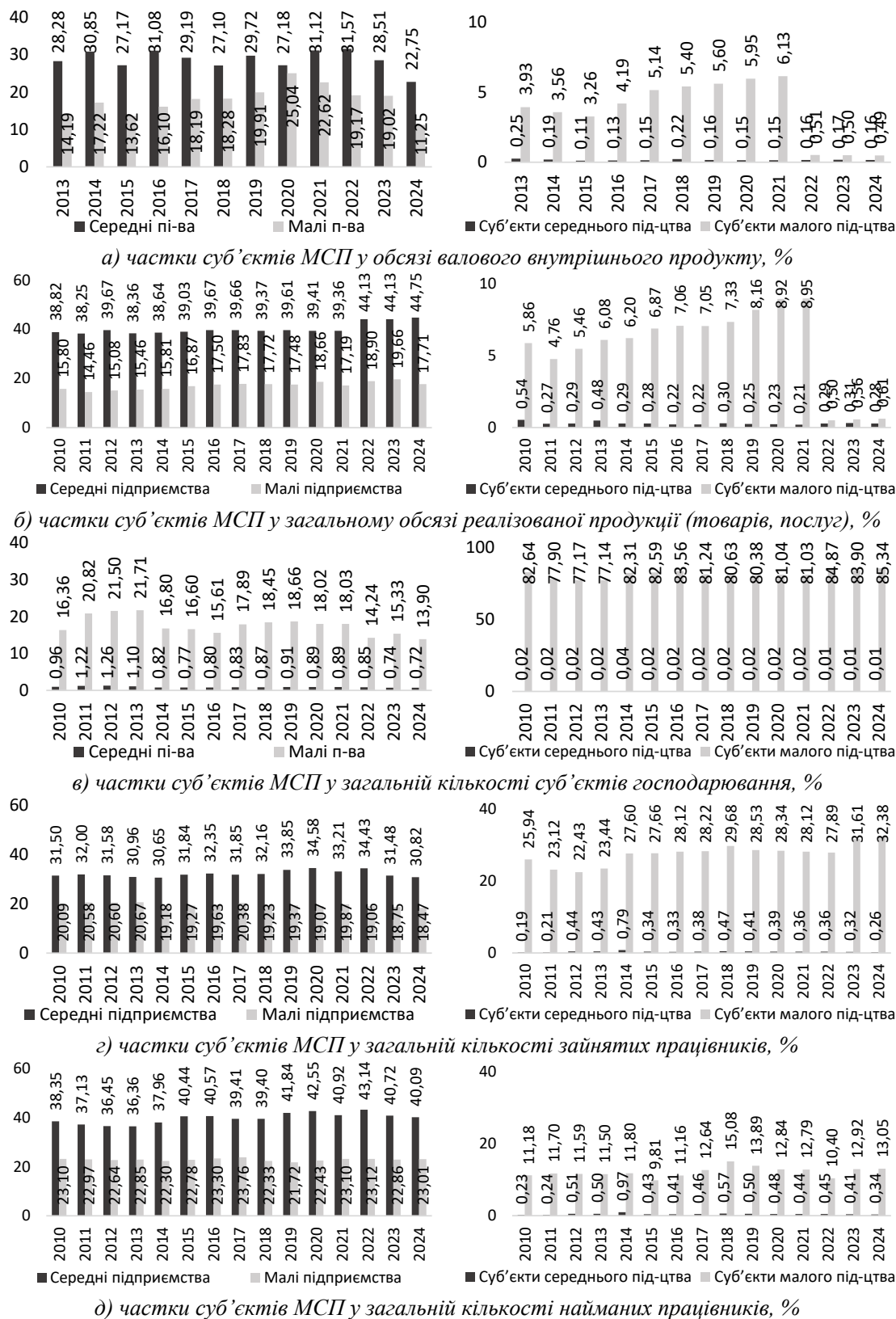

Рисунок 2 – Показники макроекономічного розвитку сектору МСП в Україні у 2010–2024 рр.

Джерело: складено за [14]

ється переважною часткою у валовому внутрішньому продукті. Так, в окремих роках показник перебував у межах 55,0–60,0 % (2021 р. – 60,02 %, 2020 р. – 58,33 %, 2019 р. – 55,40 %).

Примітно, що із початку війни в Україні сформувалася тенденція до зростання ролі сектору МСП у створенні доданої вартості – у 2022 р. її обсяг становив 26,59 трлн грн або понад 70,0 % усього загальнонаціонального показника. Відповідно це дає змогу сектору відігравати ключову роль у розвитку внутрішнього споживчого ринку та у 2024 р. займати 63,33 % від загального обсягу реалізованої продукції.

Якщо за період повномасштабного воєнного вторгнення частка малих і середніх підприємств майже не змінилась (становила не більше 20,0 і 45,0 % відповідно), то доступ фізичних осіб-підприємців до ринку суттєво обмежився – їхня частка становила менше 1,0 %, тоді як у 2021 р. показник дорівнював 9,16 %. Однією з причин послаблення конкурентного потенціалу фізичних осіб-підприємців вважаємо недостатній рівень капіталізації та техніко-технологічної модернізації і їхню високу вразливість до ризиків воєнного часу в контексті недостатнього ресурсного забезпечення збільшення масштабів підприємницької діяльності і реалізації стартап-проектів.

Стабільною високою є частка суб'єктів малого підприємництва у загальній кількості суб'єктів господарювання в Україні, яка, починаючи з 2014 р., перевищує 80,0 %. При цьому співвідношення часток малих підприємств та фізичних осіб-підприємців (у 2024 р.: 13,90 % до 85,34 %) скоріше вказує на значний організаційно-інституційний дисбаланс в національній економіці, що має стати об'єктом удосконалення державної регуляторної політики у секторі МСП.

Попри високі значення показника, фізичні особи-підприємці мають обмежені інтелектуально-кадрові можливості на внутрішньому ринку праці, що не дає їм змогу забезпечити робочими місцями навіть половини економічно-активного населення – у 2024 р. працевлаштовано 32,38 % від усього зайнятого населення.

Також не доводиться стверджувати, що фізичні особи-підприємці можуть створювати належні умови

для високопродуктивної праці і це негативно впливає на обсяги реалізації продукції – їхня частка не перевищує 1,0 % від загального обсягу реалізованої продукції по країні. Іншим чинником поглиблення соціально-трудових проблем для суб'єктів малого підприємництва є недостатнє використання ними існуючого потенціалу внутрішнього ринку праці, про що свідчить його частка у кількості найманих працівників (у межах 10,0–14,0 % за аналізований період).

Водночас, незважаючи на окремі дисбаланси, інститут малого підприємництва певною мірою підтверджує свою здатність забезпечувати базову зайнятість населення та створювати необхідні умови для реалізації соціально орієнтованих бізнес-ініціатив.

Висновки. Розвиток сектору МСП України у 2010–2024 рр. характеризувався нестабільністю та глибокими структурними змінами, посиленими воєнними викликами і ринковими шоками. Повномасштабна війна спричинила скорочення кількості підприємств, зниження рівня зайнятості та послаблення ділової активності, особливо у сегменті мікробізнесу. Водночас зростання чисельності фізичних осіб-підприємців має переважно вимушений характер і відображає адаптацію населення до складних умов ринку праці. Попри втрати кадрового та виробничого потенціалу, сектор МСП зберігає вагомий внесок у формування ВВП та забезпечення функціонування внутрішнього ринку.

Потрібно відмітити, що сектор МСП залишаються стратегічно важливим елементом економіки України. Для посилення його ролі у повоєнному відновленні необхідним є вдосконалення державної регуляторної політики, стимулювання капіталізації та технологічної модернізації підприємств, розширення доступу до фінансових ресурсів, підтримка зайнятості та формування сприятливого інституційного середовища.

Перспективи подальших досліджень полягають у комплексному вивченні механізмів підвищення ефективності функціонування сектору МСП в Україні та проведенні оцінювання його ролі у забезпеченні економічної стабільності і адаптивності національного господарства до кризових явищ.

Список використаних джерел:

1. Варналій З. С., Лупак Р. Л., Рудик С. А. Засоби стимулювання розвитку малого підприємництва на сільських територіях в системі державної політики подолання диспропорцій економічної безпеки України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2017. Вип. 53. С. 5–9.
2. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л. Проблеми розвитку малого підприємництва та їх вплив на міграційну активність населення гірських районів Карпатського регіону України. *Регіональна економіка*. 2019. № 3 (93). С. 49–59.
3. Ліба Н. С., Котубей Ю. І. Мале і середнє підприємництво як драйвер економічної стійкості та регіонального розвитку в умовах післявоєнної трансформації України. *Ефективна економіка*. 2025. № 5. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.23>
4. Васильців Т. Г., Лупак Р. Л., Рудковський О. В., Березівський Я. П. Проблемні аспекти, пріоритети та засоби зміцнення фінансово-економічної безпеки суб'єктів малого підприємництва в Україні. *Підприємництво і торгівля*. 2021. Вип. 28. С. 49–55.
5. Куцик П. О. Проблемні аспекти та пріоритети розвитку малого і середнього підприємництва України. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. Вип. 69. С. 7–14.
6. Ключковська В. О., Ключковський О. В., Трегубов О. С. Макроекономічні аспекти відновлення функціонування малого та середнього бізнесу в контексті повоєнної відбудови національної економіки України. *Економіка і організація управління*. 2023. № 1 (49). С. 89–98.
7. Безмертна О., Дибала А. Детермінанти розвитку малого та середнього підприємництва: приклад України. *Інновації та сталій розвиток*. 2024. № 4. С. 54–60.
8. Сало Я., Марчук І., Орловська С. PEST-аналіз малого та середнього підприємництва в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. № 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-57>
9. Гнатенко І. А. Моделювання сценаріїв стійкого розвитку підприємств в умовах глобалізації та діджиталізації: управлінський аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 16. С. 20–25.

10. Марченко В. М., Харитоненко Д. В. Сучасні тенденції розвитку малого підприємництва в Україні. *Економічний вісник НТУУ «КПІ»*. 2021. № 18. С. 81–88.
11. Андронік О. Вплив оподаткування на розвиток малого та середнього підприємництва в Україні. *Економіка і організація управління*. 2021. № 3 (39). С. 145–154.
12. Мареніченко В., Підлеп'ян Н. Концепти механізму публічного управління малим та середнім підприємництвом як драйверу розвитку економіки та людського потенціалу. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. № 2 (2). С. 29–35.
13. Деренко О. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва. *Бізнес Інформ*. 2018. № 5. С. 97–104.
14. Державна служба статистики України. Економічна статистика / Діяльність підприємств. URL: <https://surl.li/qybnac>

References:

1. Varnaliy, Z. S., Lupak, R. L., Rudyk, S. A. (2017). Means of stimulating the development of small entrepreneurship in rural areas in the system of state policy of overcoming disparities in economic security of Ukraine. *Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics. Economic sciences*. Issue 53. P. 5–9.
2. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L. (2019). Problems of small business development and their influence on the migratory activity of the population of the mountainous regions of the Carpathian region of Ukraine. *Regional economy*. no. 3 (93). P. 49–59.
3. Liba, N. S., Kotubey, Y. I. (2025). Small and medium entrepreneurship as a driver of economic resilience and regional development in the context of post-war transformation of Ukraine. *Effective Economy*. no 5. DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.5.23>
4. Vasylytsiv, T. G., Lupak, R. L., Rudkovskiy, O. V., Berezhivskiy, Y. P. (2021). Problematic aspects, priorities and means of strengthening the financial and economic security of small business entities in Ukraine. *Entrepreneurship and trade*. Issue 28. P. 49–55.
5. Kutsyk, P. O. (2022). Problematic aspects and priorities of small and medium entrepreneurship development in Ukraine. *Bulletin of the Lviv University of Trade and Economics. Economic sciences*. no 69. P. 7–14.
6. Klochkovska, V. O., Klochkovskiy, O. V., Trehubov, O. S. (2023). Macroeconomic aspects of restoring the functioning of small and medium businesses in the context of post-war reconstruction of Ukraine's national economy. *Economics and Organization of Management*. no 1 (49). P. 89–98.
7. Bezsmerna, O., Dybala, A. (2024). Determinants of small and medium entrepreneurship development: the case of Ukraine. *Innovations and Sustainable Development*. no 4. P. 54–60.
8. Salo, Y., Marchuk, I., Orlovska, S. (2021). PEST analysis of small and medium entrepreneurship in Ukraine. *Economics and Society*. no 32. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-32-57>
9. Hnatenko, I. A. (2021). Modeling scenarios of sustainable enterprise development in the context of globalization and digitalization: a managerial aspect. *Investments: Practice and Experience*. no 16. P. 20–25.
10. Marchenko, V. M., Kharitonenko, D. V. (2021). Current trends in the development of small entrepreneurship in Ukraine. *Economic Bulletin of NTUU "KPI"*. no 18. P. 81–88.
11. Andronik, O. (2021). The impact of taxation on the development of small and medium entrepreneurship in Ukraine. *Economics and Organization of Management*. no 3 (39). P. 145–154.
12. Marenichenko, V., Pidlepian, N. (2024). Concepts of the public management mechanism for small and medium entrepreneurship as a driver of economic development and human potential. *Bulletin of Dnipro Academy of Continuing Education. Series: Public Administration and Management*. no 2 (2). P. 29–35.
13. Derenko, O. (2018). International experience of state regulation and support of small entrepreneurship. *Business Inform*. no 5. P. 97–104.
14. State Statistics Service of Ukraine. Economic statistics / Enterprise activity. Available at: <https://surl.li/qybnac>

Kutsyk Petro, Koval Pavlo
Lviv University of Trade and Economics

DEVELOPMENT OF THE SMALL AND MEDIUM-SIZED ENTERPRISE SECTOR IN UKRAINE: STRUCTURAL TRANSFORMATIONS AND MACROECONOMIC EFFECTS

The article examines the development of the small and medium-sized enterprise (SME) sector in Ukraine, taking into account structural transformations and macroeconomic effects. It is established that despite significant growth potential and opportunities for active development, the sector demonstrates limited ability to increase competitive potential and does not use available resources effectively enough. The analysis of basic indicators showed negative trends in the SME sector of Ukraine, which intensified with the beginning of a full-scale war, in particular, a reduction in the number of small enterprises by 23.8 % and medium-sized enterprises by 20.5 % in 2020–2024. At the same time, the number of individual entrepreneurs increased by 4.0 % due to the need for forced self-employment of part of the population and internal labor migration. It is found that employment dynamics are characterized by periods of recovery with subsequent significant reductions under the influence of crisis phenomena, especially in 2014 and 2022, and the hiring of workers by individual entrepreneurs has decreased to 32 % since the beginning of the war. The volume of sales of the SME sector increased in 2023–2024, however, inflation exceeds the growth rate, which indicates structural inefficiency and limited resource provision. It is concluded that the SME sector retains a significant macroeconomic impact, providing 55–70% of GDP and maintaining the stability of the domestic market. At the same time, microenterprises and individual entrepreneurs face organizational, resource and personnel limitations, which do not allow them to create new jobs, scale their business and actively introduce innovations. The results of the study emphasize the need to implement targeted state policies to eliminate structural imbalances, increase competitiveness

and ensure sustainable development of the SME sector in the post-war period. Key areas and tools of state regulatory support have been identified to preserve human resource potential, reduce financial risks, and prevent systemic, structural, and institutional, and organizational deformations in the SME sector.

Keywords: *small and medium-sized enterprise sector, micro-entrepreneurship, individual entrepreneurs, structural transformations, population employment, volume of sales, value added, competitive potential, military challenges.*

JEL classification: O31, O32, O33, O14, Q01, Q55

Дата надходження статті: 27.01.2026

Дата прийняття статті: 18.02.2026

Дата публікації статті: 03.03.2026
